

Asia: VN/16579/2021

Lausuntopyyntö HE:stä laeiksi eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitysluonnos sisältää säännökset hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän velvollisuudesta järjestää kiireellisen hoidon lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömäksi arvioimia terveydenhuollon palveluja niin kutsutuille paperittomille ja paperittoman kaltaisessa asemassa oleville ulkomaalaisille henkilöille.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) pitää luonnoksessa esitettyä sääntelyä tärkeänä ja kannattaa sen ripeää voimaansaattamista. Sääntely parantaisi sen henkilöpiiriin kuuluvien, usein varsin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asemaa. Lisäksi se selkeyttäisi palvelujen järjestämisestä vastuussa olevien tahojen ja toisaalta palvelujen toteuttamisesta käytännössä vastaavien terveydenhuollon ammattihenkilöiden asemaa ja velvollisuuksia. Sääntelylle voidaan nähdä myös vahvoja kansanterveydellisiä perusteita.

Esitetty sääntely on tärkeää myös siksi, että se saattaisi kansallisen lainsäädäntömme vastaamaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten edellyttämää tasoa. Epäsuhta nykylainsäädäntömme ja ihmisoikeusvelvoitteiden määrittämän tason välillä on ilmeinen. Tähän on kiinnitetty huomiota muun muassa YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean Suomea koskeissa kannanotoissa. Komitea suositteli 30.3.2021 antamissaan johtopäätöksissä, että Suomi poistaisi maassa luvatta oleskelevien henkilöiden terveystalouteihin pääsyn esteet. Komitea myös toisti jo aiemmin Suomelle kohdentamansa muistutuksen, että oikeus terveyteen tulee turvata kaikille ilman syrjintään (E/C.12/FIN/CO/7).

THL pitää perusteltuna tapaa, jolla sääntelyn henkilöllinen soveltamisala on määritelty luonnoksessa. On hyvä, että sääntely kattaisi ilman oleskelulupaa Suomessa oleskelevien kolmansien valtioiden

kansalaisten lisäksi myös sellaiset täällä sinällään luvallisesti oleskelevat henkilöt, jotka ovat terveyspalvelujen suhteen paperittoman kaltaisessa asemassa siten, että heillä ei nykyisin ole oikeutta muihin kuin kiireellisiin terveyspalveluihin.

THL pitää lakiluonnoksen mukaista hoito-oikeuden laajuutta perusteltuna. Sääntelyn piiriin kuuluville turvattaisiin terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimat terveydenhuollon palvelut ja alaikäisille vastaavat palvelut kuin hyvinvointialueella pysyvästi asuville alaikäisille. Tämä vastaisi turvapaikanhakijoille tarjottavien palvelujen laajuutta. Kuten 56a §:n perusteluissa sivulla 45 todetaan, siihen, mitä palveluja yksittäistapauksessa pidettäisiin välttämättömänä, vaikuttaisi henkilön Suomessa oleskelun tosiasiallinen kesto. THL korostaa tämän lähtökohdan tärkeyttä. Jos henkilön oleskelu Suomessa on tosiasiallisesti pitkäkestoista, tulee terveydenhuollon palveluja tarjota tämän mukaisesti, mikä pitää sisällään esimerkiksi kroonisten sairauksien pitkäkestoisen seurannan ja hoidon.

Luonnoksen 56a §:n perusteluissa sivulla 44 todetaan asianmukaisesti, että ”terveydenhuollon toimintayksikön tehtävänä olisi tehdä potilasasiakirjoihin tunnistusmerkinnät potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa edellytetyllä tavalla siten, että tiedot voidaan luotettavasti myöhemmin yhdistää asianomaiseen henkilöön.” THL pitää tärkeänä, että kehitetään kansallisesti yhtenäisiä toimintaperiaatteita- ja käytäntöjä siihen, miten tunnistautumismerkinnät toteutetaan terveydenhuollon toimintayksiköissä. Selkeät käytännöt helpottaisivat hoidon seurantaa yksittäisen potilaan tasolla ja parantaisivat potilasturvallisuutta. Lisäksi ne helpottaisivat asiakasmäärien seurantaa ja tilastointia. Lakia sovellettaessa on myös huomioitava, että paperittomalla henkilöllä voi olla epäluottamusta viranomaisiin (ml. terveysalan ammattilaiset), ja siksi hän ei välttämättä kerro henkilöllisyydestään totuudenmukaisesti.

THL ei pidä täysin ongelmattomana sitä, että terveydenhuollon palveluja saaneelta paperittomalta tai paperittoman kaltaisessa asemassa olevalta henkilöltä voitaisiin periä suuruudeltaan palvelun tuotantokustannuksia vastaava asiakasmaksu (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992 13 §). Hoidon kustannukset voivat tämän johdosta muodostua yksilön näkökulmasta kohtuuttoman suuriksi ja tämä voi estää oikea-aikaista hoitoon hakeutumista. THL pitäisi parempana, että asiakasmaksut määrittäisivät samoin perustein kuin hyvinvointialueen asukkaiden kohdalla. Tämä edellyttää asiakasmaksulain muuttamista.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Johtaja Tiina Laatikainen

Nykänen Eeva
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL